

Helsingin kaupunki

**Vuoden 2013 tilintarkastus
Yhteenvetoraportti**

Raportin sivumäärä 8

Sisällys

1	Johdanto	3
2	Talousarvion toteutuminen ja toiminnallisten tavoitteiden saavuttaminen	3
3	Yhteenveto tilinpäätökseen liittyvistä havainnoista	5
4	Valtionosuudet ja verotulot	6
5	Yhteenveto sisäiseen valvontaan liittyvistä havainnoista	6
6	Liikelaitokset ja rahastot	7
7	Hallinnon tarkastus	8

1 Johdanto

Vuoden 2013 tilintarkastus on suoritettu tarkastuslautakunnalle 27.5.2013 esitetyn koko valtuustokauden kattavan tarkastussuunnitelman sekä vuoden 2013 työohjelman mukaisesti. Tarkastuksessa on otettu huomioon olennaisuus ja suhteellinen riski.

Päävastuullisena tilintarkastajana toimii JHTT, KHT Leif-Erik Forsberg. Tarkastusaluevastuullisina tarkastajina ovat toimineet JHTT Paula Hellén-Toivanen, JHTT, KHT Katri Hokkanen, JHTT, KHT Antti Kääriäinen, JHTT, KHT Vivi Marttila, JHTT, KHT Jorma Nurkkala, JHTT, KHT Kaija Pakkanen, JHTT, KHT Heikki Ruosteenoja, JHTT, HTM Esko Säilä, KHT Mari Säynätjoki, JHTT, KHT Anne Hakala ja JHTT, HTM Tuomas Koskiniemi.

Tarkastus on tehty yhteistyössä tarkastusviraston tarkastajien kanssa ja käytettävissämme ovat olleet tarkastusviraston tarkastajien laatimat kohdekohtaiset muistiot. Olemme lisäksi perehtyneet sisäisen tarkastuksen vuonna 2013 antamiin raportteihin.

Tilivuoden aikana olemme antaneet kaksi väliraporttia, raportit tietojärjestelmätarkastuksista sekä erilliset raportit valittujen tarkastuskohteiden johdolle.

2 Talousarvion toteutuminen ja toiminnallisten tavoitteiden saavuttaminen

Vuosikate oli hieman edellisvuotta ja talousarviota parempi. Vuosikate ei riittänyt kuitenkaan investointien rahoittamiseen, jolloin kaupungin lainakanta kasvoi vuoden aikana noin 290 miljoonalla eurolla 1,5 miljardiin euroon.

Käyttötalouden menojen merkittävimmit erot verrattaessa talousarvioon olivat sosiaali- ja terveystoimen menojen ylitys 56 miljoonalla eurolla sekä rakennus- ja ympäristötoimen menojen alitus 41 miljoonalla eurolla.

Sosiaali- ja terveystoimen menojen ylitys koostui pääosin sosiaali- ja terveyspalvelujen menojen ylityksestä 23,8 miljoonalla eurolla, toimeentulotukien ylityksestä 20,3 miljoonalla eurolla sekä HUS:in menojen ylityksestä 8,9 miljoonalla eurolla.

Rakennus- ja ympäristötoimen menojen alitus johtui pääosin Staran tilausten määrän vähenemisestä.

Talousarvioryhtymä oli valtuuston myöntämän ylityshuvut.

Kuten alla olevasta taulukosta 1 ilmenee, kaupungin vuosikate ilman liikelaitoksia ja rahastoja ei ole viime vuosina riittänyt kattamaan suunnitelman mukaisia poistoja eikä taloussuunnitelman sisältämien vuosien 2014 – 2016 vuosikatteet tule myöskään kattamaan suunnitelman mukaisia poistoja. Vain melko vähäinen osa tulevien vuosien investoinneista voidaan taloussuunnitelmakaudella rahoittaa varsinaisen toiminnan tulovirralla.

Koko kaupungin vuosikate (taulukko 2) riitti kattamaan suunnitelman mukaiset poistot vuonna 2013. Taloussuunnitelmakaudella 2014 – 2016 suunnitelman mukaisten poistojen ennakoitaan kuitenkin ylittävän kunakin vuonna vuosikatteet. Vuosikatteen on näinä vuosina ennakoitu

kattavan investointimenoista noin 39 prosenttia. Tämä on johtamassa korollisen vieraan pääoman määrän merkittävään kasvuun taloussuunnitelmakaudella.

(milj. euroa)	Talous-suunnitelma 2016	Talous-suunnitelma 2015	Talousarvio 2014	Toteutunut 2013	Toteutunut 2012	Toteutunut 2011	Toteutunut 2010
Vuosikate	19,9	53,8	45,2	170,4	153,8	249,5	67,2
Poistot	-319,1	-311,2	-304,4	-284,9	-283,0	-253,7	-231,6
Kate poistojen jälkeen	-299,2	-257,4	-259,2	-114,5	-129,2	-4,2	-164,4
Investointi-menot	-435,0	-435,0	-435,0	-415,3	-482,7	-496,3	-731,8

Taulukko 1: Kaupunki ilman liikelaitoksia, taseyksikköinä käsitellyjä rahastoja sekä sisäisten erien eliminointeja.

(milj. euroa)	Talous-suunnitelma 2016	Talous-suunnitelma 2015	Talousarvio 2014	Toteutunut 2013	Toteutunut 2012	Toteutunut 2011	Toteutunut 2010
Vuosikate	295,6	323,5	326,7	472,7	439,1	574,3	388,0
Poistot	-472,3	-446,7	-433,0	-403,1	-396,5	-361,8	-338,7
Kate poistojen jälkeen	-176,7	-123,2	-106,3	69,6	42,5	212,5	49,3
Investointi-menot	-870,1	-821,6	-708,4	-647,3	-649,6	-682,8	-897,0

Taulukko 2: Kaupunki sisältäen liikelaitokset, itsenäisinä taseyksikköinä toimivat rahastot sekä sisäisten erien eliminoinnit.

Investointiosan menot toteutuivat noin 55 miljoonaa euroa talousarviota alhaisempana. Suurimmat alitukset olivat talonrakennuksessa 23,5 miljoonaa euroa ja kaduissa, liikenneväylissä ja radoissa 34,5 miljoonaa euroa.

Rahoitusosan (ilman liikelaitoksia ja taseyksiköitä) vaikutus maksuvalmiuteen oli noin 302 miljoonaa euroa talousarviota parempi. Suurimmat vaikutukset maksuvalmiuteen oli 99 miljoonaa

euroa talousarviota suuremmalla vuosikatteella, 55 miljoonaa euroa suunniteltua alhaisemmilla investoinneilla sekä 150 miljoonan euron pääoman siirrolla Helsingin energian pääomasta.

Virastojen, liikelaitosten ja rahastojen yhdistetyn rahoituslaskelman vaikutus maksuvalmiuteen oli 289 miljoonaa euroa talousarviota parempi. Suurimmat vaikutukset maksuvalmiuteen olivat 175 miljoonaa euroa talousarviota suuremmalla vuosikatteella, 49 miljoonaa euroa suunniteltua alhaisemmilla investoinneilla sekä 46 miljoonaa euroa budjetoitua nopeammalla antolainasaamisten vähenemisellä.

Toiminnallisten tavoitteiden tiukentamista tulisi harkita taloustilannetta vastaavaksi.

Sitovia tavoitteita asetettiin tytäryhteisöille ensimmäistä kertaa vuonna 2013. Tavoitteiden toteutumista ei ole esitetty vuoden 2013 tilinpäätöksessä. Mitox Oy:n kohdalla tavoitteena oli kannattava toiminta, mutta tulos oli 1,6 miljoonaa euroa tappiollinen. Vuosaaren Urheilutalo Oy:n osalta sitovana tavoitteena olleen kustannus/tehokkuusvertailun ei voida katsoa toteutuneen, koska vertailua ei ole tehty. Talous- ja konserniohjauksyksiköltä ja tytäryhtiöraportilta 4/2013 saatujen tietojen perusteella kaikkien tytäryhtiöille asetettujen tavoitteiden toteutumista ei pystytty todentamaan. Tilinpäätöksessä tulee esittää myös tytäryhteisöjä koskevien sitovien toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen.

3 Yhteenveto tilinpäätökseen liittyvistä havainnoista

Yhteenvetona toteamme, että Helsingin kaupungin tilinpäätös konsernitalinpäätöksineen on laadittu tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti ja tilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot kaupungin ja kaupunkikonsernin tilikauden 2013 toiminnasta, taloudesta, taloudellisesta kehityksestä ja taloudellisista vastuista. Tilinpäätöksen laatimisperiaatteissa mukaan lukien jaksotus- ja arvostusperiaatteet ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia verrattuna edelliseen vuoteen. Toimintakertomus ja talousarvion toteutumisvertailu sisältävät niitä koskevien säännösten mukaiset tiedot. Rahoituslaskelmat on laadittu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeen mukaisesti. Konsernin ja kaupungin liitetiedoissa on esitetty säännösten edellyttämät tiedot.

Kaupunginhallituksen ehdotus tilikauden tuloksen käsittelystä on kuntalain mukainen.

Tilinpäätöstarkastuksen yhteydessä totesimme (korjaamattomia) virheitä, joiden yhteen laskettu summa oli tilinpäätöksen kokonaisuuden kannalta epäolennainen. Seuraavassa on esitetty pääkohdat tilinpäätöstarkastuksen perusteella tekemistämme suosituksista:

- Tilinpäätöksessä oleva henkilöstökulujaksotus on liian pieni. Ostolaskuja oli jäänyt jaksottamatta vuodelle 2013. Yhteenlasketut jaksotusvirheet olivat suuruusluokaltaan noin 10 miljoonaa euroa. Jaksotusperiaatteita tulee tarkentaa.
- Virastojen ja liikelaitosten yhdistetyn tuloslaskelman tarkastuksessa todettiin sisäisten erien eroiksi toimintatuotoissa 1,9 miljoonaa ja toimintakuluissa 27,6 miljoonaa euroa. SAP-järjestelmässä ei ole aktivoitu ns. validointisääntöjä, mikä aiheuttaa sen, että kumppanikoodia voi käyttää tai olla käyttämättä minkä tilin kanssa tahansa. Suosittelemme validointisääntöjen laajaa käyttöön ottamista ja tilikartan päivittämistä kumppanikoodien

osalta. Lisäksi suositellaan, että kirjanpidon kaudet suljetaan ennen tilinpäätöslaskelmien laatimista siten, ettei edellisen vuoden kausille ole enää mahdollista jälkikäteen kirjata.

- Myös taseen tarkastuksessa todettiin eroja sisäisissä erissä. Sisäiset velat olivat 12,6 miljoonaa euroa suuremmat kuin sisäiset saamiset. HKR:n tase erotti kaupungin taseeseen 15,0 miljoonaa kun ero vuoden 2011 ja 2012 tilinpäätöksissä oli 13,1 miljoonaa euroa. HKR:n kohdalla eron syyt tulisi selvittää ja toiminnassa tulisi varmentaa, että myös kaupungin sisäiset tase-erät täsmäivät.
- Tuloslaskelman tai taseen sisäisten erien eroilla ei käsityksemme mukaan ole vaikutusta tilikauden tulokseen tai omaan pääomaan. Erot saattavat vaikuttaa taseen loppusummaan tai kulujen ja tuottojen kokonaismäärään.
- Konsernitilinpäätöksen tarkastuksessa totesimme kehittämistarvetta osakkuusyhtiölaskennan osalta.

Tase-erittelyjen tarkastuksessa havaittiin edellisvuosien tapaan puutteita.

Tase-erittelyjen sisältöön, liitteisiin ja allekirjoituksiin tulee kiinnittää erityistä huomiota.

4 Valtionosuudet ja verotulot

Valtionosuuksien ja verotulojen kirjaamisessa tilinpäätökseen ei todettu huomautettavaa. Annoimme tilikaudella suosituksen oppilastilastoinnin dokumentoinnin kehittämiseksi.

5 Yhteenveto sisäiseen valvontaan liittyvistä havainnoista

- Yhteenvetona toteamme, että tietojärjestelmiin (SAP) liittyviin kontrolleihin ei liity tarkastuksemme perusteella vakavia kontrollipuutteita lukuun ottamatta sisäisten erien täsmäytysmenettelyä, joka vaatii kehittämistä.
- Järjestelmien välisiin täsmäytyksiin ja muistiotositteiden hyväksyntään ja liitteisiin tulee edelleen kiinnittää huomiota.
- Hankintoihin ja kilpailutuksiin liittyen totesimme tilivuoden aikana useita puutteita. Esille ei tullut tapauksia, joissa kyse olisi ollut väärinkäytöksistä tai, että kaupungille olisi koitunut välitöntä vahinkoa. Hankintavaltuuksiin ja hankintapäätösten dokumentointiin tulee kiinnittää jatkuvasti huomiota.
- EU:n ja muiden rahoittajien rahoittamien hankkeiden seuranta on pääosin rahoittajien ehtojen mukaista. Olemme tilikauden aikana esittäneet hankeraportointiin kehittämissuhteita, jotka on mielestämme otettu huomioon.

Johtopäätöksenä voimme todeta, että käsityksemme mukaan kaupungin sisäinen valvonta ja konsernivalvonta on kokonaisuutena järjestetty asianmukaisella tavalla.

6 Liikelaitokset ja rahastot

Helsingin kaupungin tilinpäätös sisältää Helsingin Energia -liikelaitoksen, Helsingin Satama -liikelaitoksen, Helsingin kaupungin liikennelaitos -liikelaitoksen (HKL), Helsingin kaupungin Palmia -liikelaitoksen, Helsingin kaupungin taloushallintopalvelu -liikelaitoksen ja Helsingin kaupungin henkilöstön kehittämisspalvelut -liikelaitoksen (Oiva Akatemia) erillistilinpäätöksiin perustuvat tilinpäätöslaskelmat sekä asuntotuotantorahaston, urheilu- ja ulkoilulaitosrahaston, vakuutusrahaston ja innovaatorahaston tilinpäätöslaskelmat.

Liikelaitosten ja rahastojen erillistilinpäätökset ja tilinpäätöslaskelmat on laadittu voimassa olevien säännösten mukaisesti eikä liikelaitosten tai rahastojen taloushallinnon sisäisen valvonnan järjestelyissä ole todettu olennaisia puutteita.

Yhtiöittämiset

Kuntalain uudistuksen vuoksi Helsingin kaupunki on valmistelemassa Helsingin Energia -liikelaitoksen ja Helsingin Satama -liikelaitosten yhtiöittämistä. Kaupunginhallituksen konsernijaoston esityslistan 22.4.2014 mukaan keskeisiä päätöksentekoperusteita ovat:

Helsingin Energia yhtiöitetään sekä apportilla että liiketoimintakaupalla.

Työnimellä Helsingin Energia Oy:lle siirtyy liiketoiminta ja tytäryhtiöt. Kaupungille jää mm. Vantaan Energia Oy:n osakkeet.

Kaupunki saa apporttiomaisuutta vastaan Helsingin Energia Oy:n osakkeet. Apporttiomaisuuden arvo on noin 1 800 milj. euroa.

Liiketoimintakaupan arvo on noin 600 milj. euroa. Sen mukana siirtyy noin 40 milj. euron kassavarat.

Yhtiön pääomarakenne on alustavan aloittavan taseen mukaan:

- Oma pääoma 1 800 milj. euroa
- Pääomalaina (kaupunkilainaa) 157 milj. euroa
- Markkinaehtoinen kaupunkilaina 299 milj. euroa
- Vieras pääoma (rahalaitoslainaa) 54 milj. euroa
- Lyhytaikainen vieras pääoma 90 milj. euroa.

Varainsiirtoverolainen omaisuus (rakennukset ja osakkeet) siirretään apporttina, jolloin voidaan hakea kuntalain yhtiöittämistä koskevan lakimuutoksen ansiosta varainsiirtoveron palautusta.

Tuloutuskyvyn alenemisen yhtiöittämisen suoraksi vaikutukseksi on arvioitu 10 milj. euroa, joka vastaa keskimääräistä vuosittaista tuloveron määrää.

Omistajatuloutuksen arvioidaan laskevan keskimäärin 70-80 milj. euroon vuodessa.

Työnimeltään Helsingin Satama Oy:n alustava avaava tase on 562 milj. euroa. Käyttöomaisuus siirretään käypään arvoon ja muu omaisuus kirjaipoarvoon.

Oman pääoman määräksi on laskettu 298 milj. euroa, josta 100 milj. euroa on osakepääomaa ja 198 milj. euroa sijoitetun oman pääoman rahastoa.

Apporttijärjestelyn ulkopuolelle jäävä omaisuus myydään 252 milj. eurolla. Tästä 157 milj. euroa jää tavanomaiseksi markkinaehtoiseksi kaupunkilainaksi ja 95 milj. euroa pääomalainaksi.

Helsingin Energia yhtiöittämisestä arvioidaan vuonna 2014 muodostuvan 750-800 milj. euroa ja Helsingin Sataman 100 milj. euroa satunnaiseksi kertatuotoksi.

Yhtiöittämiä käsitellään seuraavan kerran kaupunginhallituksen konsernijaostossa 28.4.2014.

7 Hallinnon tarkastus

Tilintarkastuksessa on perehdytty vuoden 2013 kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen tekemiin päätöksiin ja seurattu päätösten toteuttamista. Hallintokuntien ja liikelaitosten hallinnon tarkastuksessa on luettu eri virastojen lautakuntien, toimikuntien ja osastojen samoin kuin johtokuntien sekä toimitusjohtajien ja muiden johtavien viranhaltijoiden pöytäkirjat ja seurattu keskeisten päätösten toimeenpanoa osaltaan myös virastojen ja liikelaitosten tarkastusten yhteydessä. Tarkastusviraston laatimat muistiot hallinnon tarkastuksesta on annettu tarkastettaville toimenpiteitä varten.

Johtopäätöksenä toteamme, että kaupungin hallintoa on hoidettu lain ja valtuuston tekemien päätösten mukaisesti.

Helsingissä 28.4.2014

KPMG Julkishallinnon Palvelut Oy

Leif-Erik Forsberg
JHTT, KHT

Jorma Nurkkala
JHTT, KHT

Jakelu:

Tiedoksi:

Tarkastuslautakunta
Kaupunginjohtaja
Apulaiskaupunginjohtajat
Kaupunginsihteerit
Kansliapäällikkö
Rahoitusjohtaja
Talousarviopäällikkö
Tietotekniikka- ja viestintäjohtaja
Riskienhallinnan asiantuntija
Virastopäälliköt
Toimitusjohtajat
Talousjohtajat
Talouspäälliköt
Hallintojohtajat
Hallintopäälliköt

Oikeuspalvelut
Sisäinen tarkastus
Tarkastusvirasto